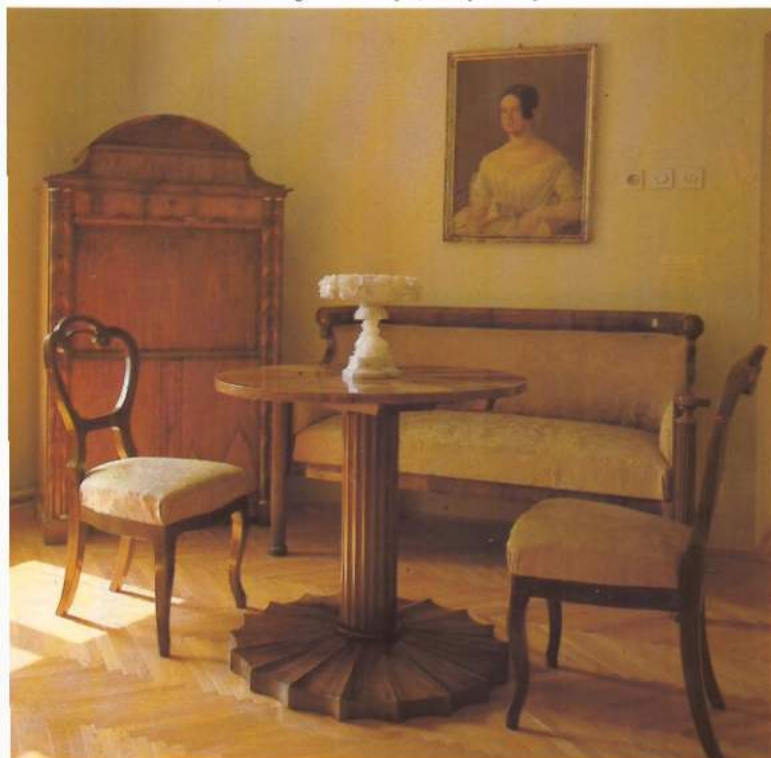

BIDERMAJER, minijturni portret. Zagreb, Hrvatski povijesni muzej

i porculanski predmeti (najpoznatiji bečki porculan Alt-Wien) kao i portreti, osobito minijature članova obitelji. B. se razvio u Beču i drugim austr. gradovima, a proširio se i u Hrvatskoj. Po muzejima (Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu, Gradski muzej u Varaždinu, Muzej Slavonije u Osijeku), i privatnim stanovima ima mnoštvo bidermajerskih uporabnih i dekorativnih predmeta. Smatra se da su mnogi uvezeni, no i domaća proizvodnja je bila znatna (staklane u Osretku kraj Samobora, Zvečevu, Mirin-Dolu, Mrzloj Vodici, manufakture kamenine Vojkčija i Lellisa u Krapini i Kriegera i Barbota u Zagrebu, manufaktura kapa i lakiranih kožnih predmeta J. Tömöra u Zagrebu). Osim uvezena pokućstva (iz Beča, Graza i Praga) radili su i domaći stolari, među kojima su poznati I. Kraft oko 1824. u Zagrebu i A. Goger oko 1834. u Varaždinu. Bidermajersko je

BIDERMAJER, salonska garnitura. Osijek, Muzej Slavonije

pokućstvo udobno i funkcionalno, solidno izvedeno od domaćih vrsta drva, ulašteno. Nasloni stolaca imaju oblik palmete, lepeze ili okvira ispunjena umetnutim šipkama. Stolci i sofe presvučeni su tkaninama svijetlih boja (ružičasta, svijetlozelena, blijedoljubičasta), prugastim i s cvjetićima. Komode su urešene stupićima i polustupićima, kao i ormari koji imaju istaknute profilirane završne vijence. Ponegdje se mjesto nogu stolova i stolaca javljaju grifoni, labudi i sl. Pri kraju razdoblja bidermajera na pokućstvu se pojavljuju i neogotički motivi. Rašireni su predmeti od lijevana željeza: svjetiljke, vrtne ograde, nadgrobnici (bana I. Gyulaya u crkvi Sv. Katarine u Zagrebu, 1831). Za bidermajerski interijer karakteristični su minijturni portreti koji su imali ulogu fotografija u današnjim stanovima. Većim su dijelom radovi anonimnih, uglavnom putujućih slikara, a samo pojedini imaju umjetničke kvalitete (M. Sroy, I. Zasche, J. Stager, J. Ziegler, M. Brodnik u tzv. zagrebačkom krugu). Četrdesetih godina pojavljuje se dagerotipija (dagerotipisti u Zagrebu N. Novaković, J. Strohberger) pa fotografija zamjenjuje minijaturu.

U arhitekturi b. ima osnovicu u klasicizmu, koji gubi glavnu karakteristiku — težnju za monumentalnošću, i prilagođuju se građanskim potrebama. Formalne su oznake bidermajerske arhitekture dekorativna uporaba luka, razdjelni vijenci pod prozorima prvoga kata, profilirani potkrovnji vijenci i, gdje gdje, dekorativni elementi u štuku i terakoti na pročelju kuće (staro kazalište na Markovu trgu u Zagrebu). U doba bidermajera djeluju u Zagrebu graditelji B. Felbinger, A. Brdarić, A. Cragnolini. Uz derivat klasicizma održava se u arhitekturi, osobito crkvenoj, kasnobarokna tradicija (crkve po Vojnoj krajini, Felbingerovi projekti katedrale u Đakovu i kapele Sv. Duha u Zagrebu). Također su u modi vrtni uz građanske kuće, parkovi i vrtne arhitektura (Maksimir, Južna i Sjeverna promenade u Zagrebu, parkovi uz dvorce u Zagorju).

Začetnici i glavni predstavnici bidermajerskoga slikarstva su bečki slikari F. G. Waldmüller, P. Kraft, F. Amerling, T. Eybl, M. von Schwind i Bavarac C. Spitzweg. Motivi su im portreti sa štafažom, žanr-prizori i pejzaži. Uz njih se osjećaju i utjecaji nazarenaca i romantičnih struja. U Hrvatskoj slikaju portrete M. Sroy i I. Zasche u Zagrebu, A. Keller u Varaždinu, I. Simonetti na Rijeci, J. Pavlović i V. Poirer u Dalmaciji, F. Giffinger u Osijeku, F. Pfalz iz Vinkovaca, J. Isajlović iz Dalja. Bidermajerski pejzažist je H. Conrad v. Hötendorf u Osijeku, a vedute slikaju riječki slikari A. Manzoni i L. Butti. Crkvenim slikarstvom bavio se Karlovčanin F. Hamerlić.

LIT.: O. Klobučar, Tvorica kamenine u Zagrebu, Iz starog i novog Zagreba, I, Zagreb 1957. — A. Bulat-Simić, Vjekoslav Karas, Zagreb 1958. — Ista, Matija Brodnik, Iz starog i novog Zagreba, II, Zagreb 1960. — Slikarstvo XIX stoljeća u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961. — K. Prijatelj, Juraj Pavlović, Split 1962. — M. Despot, Josip Tömör, zagrebački trgovac, obrtnik i manufakturnist, Iz starog i novog Zagreba, III, Zagreb 1963. — B. Vizintin, Ivan Simonetti, Zagreb 1965. — A. Simić-Bulat, Mihael Sroy, Zagreb 1967. — Ista, Četiri minijature Ivana Zaschea, Iz starog i novog Zagreba, IV, Zagreb 1968. — Ista, Slikar Ljudevit Cetinović, Peristil, 1969—70, 12—13. — L. Dobronić, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, Zagreb 1971. — I. Maroević, Fridrik Hamerlić u Kamenskom, Vijesti MK, 1973, 2. — S. Staničić, Namještaj zagrebačkog stolara Ivana Krafta iz godine 1824, Iz starog i novog Zagreba, V, Zagreb 1974. — V. Ladović, Oslikani ciljevi građanskog streljačkog društva u Zagrebu, ibid., — M. Schneider, Ivan Zasche, Zagreb 1975. — O. Švajcer, Klasicistički i bidermajerski portreti u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku, ŽU, 1979, 28. — Ista, Hötendorf, Zagreb 1982. — Hrvatski narodni preporod (katalog), Zagreb 1985. — O. Švajcer, Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987—1988. — M. Obad-Šitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. R.

BIDPAJEVE INDIJSKE BASNE (Husajn Wa'iz al-Kašifi Anwar-i-Suhajli), perzijski rukopis iz 1519, čuva se u Arhivu Hrvatske u Zagrebu (Ms. 132). Bogato urešen ornamentima i 31 minijaturom koje ilustriraju basne. Ljudski i životinjski likovi u pretežno crnoj, narančastoj i smeđoj boji ističu se na svijetlim pozadinama (svijetloljubičastoj, svijetloplavoj, ružičastoj i zlatnoj). Uz njih ima mnogo cvijeća i drveća.

LIT.: S. Bajraktarević, Ottenfelsova orijentalistička zbirka u zagrebačkom Državnom arhivu, Zbornik Hrvatskog instituta JAZU, 1959, 2. R.

BIENNALE MLADIH, izložba mladih umjetnika bivše Jugoslavije u organizaciji Moderne galerije u Rijeci; održavala se 1960—91. svake druge godine izuzev 5. biennala (1969) na kojem je pomaknuta i dobna granica sa 32 na 35 godina. Izložba je pratila i promovirala suvremena lik. kretanja: enformel (1962), geometrijska apstrakcija (1966), pop-art, novi realizam (1969), nova slika, akcije (1981), video-umjetnost (1983), instalacije, ambijenti, knjige umjetnika (1985). Iz 14. biennala (1987) proizašla je izložba »Kontrolirana gesta — primjeri novog enformela i apstraktnog ekspresionizma« a iz 15 (1989) izložba »Geometrije« (1990). — Riječka Moderna gale-